

Archiv obce Velké Dvorce

1871 – 1945

Inventář

EL NAD č.: 168
AP č.: 379

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního souboru.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního souboru.....	8
III. Archivní charakteristika archivního souboru.....	10
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru.....	10
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky.....	10
Seznam použitých pramenů a literatury.....	11
Přílohy:	
Příloha č. 1 – Seznam použitých zkratk.....	12
Inventární seznam.....	13

Úvod

I. Vývoj původce archivního souboru

Organizaci místní samosprávy, převedením pravomocí do rukou obcí, předcházelo zrušení roboty a poddanství v roce 1848. Následoval zákon o provizorním zřízení obecním č. 170/1849 Ř. z. ze dne 17. března, který zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů ve správě venkovských obcí, kde vrchnost doposud zastupovali venkovští rychtáři a konšelé, pověřeni vykonáváním částečné a obecné samosprávy. Stále ještě omezené obecní pravomoci zaručily obcím alespoň základní práva, mezi něž patřila práva: svobodné volby zástupců, domovské, samostatně vyřizovat vlastní agendu, uveřejnit veřejně výsledky obecního hospodaření a zveřejnění jednání obecních zástupců. Jednalo se o zlomový počín, vyvolaný zejména tlakem na politickou situaci ve státě. Zprvu udílená samostatnost zemská přenesla se na úroveň krajskou, okresní a obecní. Přestože by se tak mohlo zdát, že majitelé dosavadních panství tím přišli o řadu výhod, opak je skutečností. Mohli snáze uplatnit svůj vliv především tam, kde jej potřebovali využít nejvíce. Postupně mohli získat kontrolu nad obcemi a později nad celými okresy.

Shora uváděná zákonná úprava, takzvané Stadionovo prozatímní obecní zřízení, vycházela z uvozovacího patentu a v něm uvedeného hesla, že základem svobodného státu je svobodná obec. Zákon jej zachovával tak, že hovořil o obcích místních, okresních a krajských. Skutečně platnými se však staly pouze předpisy o obcích místních.

Obce se staly nejnižším článkem místní samosprávy. Obvod těchto obcí se shodoval s katastrálním územím. Novým prvkem se stalo zavedení pravidla, že každé sídliště se muselo stát obcí či součástí obce nazývané osadou. Dřívější rozdíly mezi sídlišti různých stupňů byly zachovány pouze v názvoslovích těchto obcí, jako města, městyse čili městečka a vesnice či vsi. Každá obec náležela do určitého soudního a politického okresu a každá osoba musela patřit do evidence některé obce. Pokud některé z obcí nesplnily zákonné požadavky, mělo se přistoupit k jejich sloučení s jinou obcí, přestože by s tím dotčená obec nesouhlasila.

Stadionovo zřízení rozlišovalo dvojí působnost obce. Obec se měla starat především o svoje vlastní záležitosti, obecní zřízení tehdy hovořilo o přirozené působnosti obce. Ve své působnosti nemohla být obec omezována mimo zákonem uváděné případy. Jakýmsi protipólem přirozené působnosti obce se stala působnost přenesená. Tato působnost zahrnovala obstarávání určitých veřejných věcí, které obci nařizovala státní správa.

V každé obci se povinně zřídily dva orgány, obecní výbor a představenstvo. Obecní výbor volený na tři roky představoval kolegiální orgán a rozhodoval většinou hlasů. Disponoval však pouze usnášecí a dozorcí mocí, bez možnosti použít moc výkonnou. Užším orgánem, voleným právě z členů obecního výboru, se stalo obecní představenstvo. Skládalo se ze starosty a alespoň dvou radních. Nepředstavovalo ovšem kolegium, radní vytvářeli jen pomocný a zastupující orgán v době starostovy nepřítomnosti v úřadu, samotný starosta se stával výkonným orgánem, který prováděl usnesení obecního výboru.

Nad samosprávnými orgány se zavedla instituce dozoru a starosta mohl využívat práva prozatímního odložení výkonu rozhodnutí obecního výboru, pokud to odporovalo zákonům nebo mohla být způsobena škoda obci samotné. V roce 1850 došlo k rozšíření dozorcí moci a místním obcím přibyla policie. Nadřízený okresní úřad měl dohlížet na práci starosty v oboru

místní policie patřící do přirozené působnosti obce. V nutných případech pak uváděl věci do pořádku. Vláda mohla obci kdykoliv výkon místní policie odejmout a zabezpečit její činnost za pomoci vlastních orgánů.

Vlastní činnost obecní samosprávy začala v roce 1850, kdy byly aktivovány nově zřízené státní politické úřady. Došlo k územní reformě obcí a obecní samospráva se posléze stala skutečností.

K vydání dalšího obecního zřízení došlo v roce 1859, v platnost vstoupilo pouze ustanovení o domovském právu a navíc nastalo odstranění veřejnosti jednání orgánů obecní samosprávy. Po vydání Říjnového diplomu docházelo k postupnému odstranění zásahů do samosprávy. V roce 1861, po volbách do obecních orgánů, v nichž zvítězili ve většině měst v Čechách čeští zástupci, byla veřejnost jednání zavedena opět. Rok poté vstoupil v platnost rámcový říšský obecní zákoník jako výsledek jednání mezi vládou, snažící se dostat obce pod větší kontrolu, a mezi parlamentem. V roce 1863 bylo vydáno obecní zřízení a řád volební pro Slezsko, o rok později také pro Moravu a Čechy č. 7/1864 Z. z. Tato zřízení se vztahovala na všechny obce příslušné země s výjimkou statutárních měst. Každá nemovitost musela náležet do svazku některé obce. Samosprávné obce se mohly slučovat a rozlučovat a za určitých okolností měnit svoje hranice, o čemž však s konečnou platností rozhodovaly zemské sněmy.

Obecní zřízení rozlišovala dva druhy občanů do obce náležejících. Jednalo se o skupinu osob spojenou s obcí na základě jakéhosi hmotného svazku či o skupinu osob přespolečných. Je zřejmé, že prvně uváděná skupina disponovala všemi výhodami, které jí ze zákona příslušely, avšak nejdůležitějším právem bylo právo volební.

Voliči oprávnění k volbě volili na tříleté funkční období obecní výbor. Počet členů výboru se odvíjel podle zalidněnosti obce a v Čechách se pohyboval mezi osmi a 36 členy, na Moravě od sedmi do 30 členů. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a obecního radního. Počet členů obecního představenstva nesměl přesahovat třetinu členů obecního výboru, počet radních však nemohl klesnout pod dva. Obecnímu výboru se v této době občas říkalo obecní zastupitelstvo. Každý volitelný a řádně volený občan byl povinen volbu přijmout, výjimky z tohoto pravidla byly přesně stanoveny.

Obec, její činnost a veškerý život v ní tak v podstatě existoval v nezměněné podobě téměř do roku 1918, kdy se po vzniku nového, samostatného státu přijala zcela odlišná opatření pro obecní samosprávu.

Základním pravidlem pro chod obce po roce 1918 zůstal nadále předpoklad, že o obecních záležitostech může rozhodovat pouze osoba, která přispívá na udržování obecního hospodářství, avšak vyvstala potřeba řešit situaci s volebními řády. Na počátku roku 1919 tak vstoupila v platnost dvě zákonná nařízení, zákon č. 75/1919 Sb. o řádu volení v obcích a zákon č. 76/1919 Sb. o novele k obecnímu zřízení.

Volební řád představoval výsledek dohody občanských stran se sociální demokracií a přinášel značnou demokratizaci. Přiznával totiž všeobecné, rovné, tajné a přímé hlasovací právo při volbách do obcí všem osobám, které měly v obci alespoň tříměsíční trvalé bydliště, a které nebyly určitým způsobem diskvalifikovány a dosáhly věku 21 let. Pasivní volební právo se přiznalo osobám ve věku od 26 let a volený musel alespoň jeden rok v obci bydlet. Volilo se na základě kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení. Volební období se prodloužilo na čtyři roky, v roce 1933 na šest let, aby se sjednotila délka volebních období

s ostatními samosprávami. Vznikly obecní finanční komise, v nichž jednu polovinu představovali zástupci zvolení obecním zastupitelstvem a druhou zástupci jmenovaní okresním úřadem. Jednalo se tak především o kontrolu ze strany státu, který si v obcích nepřál převahu socialistické většiny, která by mohla volně nakládat s obecními prostředky. Komise mohly kontrolovat veškeré obecní hospodaření a odvolávat se proti všem usnesením obecního zastupitelstva finanční povahy.

Zákonná novela obecních zřízení rozeznávala tyto řádné orgány obcí: obecní zastupitelstvo, obecní radu, starostu, případně jeho náměstky a komise.

Obecní zastupitelstvo nahradilo dřívější obecní výbor. Jeho zvolení se účastnili všichni voliči oprávnění k volbě a skládalo se z devíti až 60 členů podle počtu obyvatel v obci.

Ze svého středu volilo obecní zastupitelstvo obecní radu, která nastupovala na místo dřívějšího obecního představenstva. Skládala se ze starosty, jeho náměstka či náměstků a členů rady, radních. Počet všech těchto členů činil znovu jednu třetinu obecního zastupitelstva, proto se stanovil počet jeho členů na devět, aby rada byla nejméně tříčlenná. Plnila totiž také funkci obecního trestního senátu, a tento musel být nejméně tříčlenný, tvořil jej starosta a dva radní.

Došlo k jasnému vymezení významu obecní rady, totiž že obecní rada tvoří sbor, který se za předsednictví starosty usnází na všech věcech, jež podle zákona nebo podle zákonných nařízení nejsou vyhrazeny obecnímu zastupitelstvu. Toto ustanovení utvářelo z rady primární orgán obce.

Obecní zastupitelstvo volilo ze svého středu rovněž starostu a jeho náměstka, v obcích s počtem převyšujícím 24 členů zastupitelstva se volili náměstci dva. Volba starosty nemusela být potvrzena státem, zákon č. 122/1933 Sb. o změnách řádu voleb v obcích však stanovil, že volbu starosty schvaluje státní úřad. Pokud státní úřad volbu starosty a jeho náměstků nepotvrdil, pozbývala tato volba platnost a obecní zastupitelstvo bylo povinno uskutečnit volbu novou. Kdyby se však zastupitelstvo zdráhalo provést novou volbu, pozbývala by platnosti také volba členů obecního zastupitelstva. Politický úřad jmenoval do čela obce správní komisi a v příhodné době vypisoval novou volbu obecního zastupitelstva. Podle shora psaného je jasně viditelné, že těmito ustanoveními byla obecní samospráva značně okleštěná. Státní úřady nezavazoval žádný termín k vypsání nových voleb obecního zastupitelstva.

Právem obcí bylo zřizovat si poradní a přípravné sbory ve formě komisí.

Nejdůležitějším orgánem, v jehož rukách spočívala rozhodující moc, byla obecní rada. Její zasedání byla neveřejná a konala se poměrně často. Obecnímu zastupitelstvu byly vyhrazeny pouze některé věci, schvalovalo zejména obecní rozpočet, jeho schůze se měly konat alespoň jednou za dva měsíce a byly veřejné. K určitým funkcím starosty patřilo svolávání schůzí obecní rady a obecního zastupitelstva, zastupování obce navenek apod.

Mezi mimořádné orgány obce patřil vládní komisař nebo správní komise. Pokud zemský úřad rozpustil zastupitelstvo, bylo povinností příslušného okresního úřadu stanovit pro obec přechodný orgán (komisař, správní komise). Tento mimořádný orgán vedl správu obce do řádné volby a dosazení nově zvoleného zastupitelstva. Pravomoc přechodných orgánů zůstala omezena na běžné záležitosti a kromě toho směl provádět pouze neodkladné akty, jejichž prodlením by mohla obci vzniknout škoda.

V období německé okupace pohraničí v letech 1938 – 1945 se charakter veřejné správy výrazně odlišoval od předešlého. V odtržených pohraničních částech republiky vstoupil v

platnost říšskoněmecký systém a došlo k odstranění volitelnosti orgánů územní samosprávy. Na protektorátním území vznikly správní orgány řídicí se poněkud upravenou verzí týchž zákonů. V pohraničí převzala dočasně, do 20. října 1938, veškerou výkonnou moc armáda. Z jejího pověření vedli armádní zástupci veškeré existující správní orgány.

Nejdůležitějším obdobím ve vývoji sudetské správní organizace byla krátká doba od 21. října 1938 do 30. dubna 1939. Došlo k přijetí významných zákonných opatření a vybudování celé správní sítě. Vznikla tzv. Říšská župa sudetská (Reichsgau Sudetenland) a celé území se rozdělilo na venkovské a městské okresy (Landkreise a Stadtkreise). Ve venkovských okresech byly utvořeny úřady landrátů (Der Landrat) navazující na prvorepublikové okresní úřady. Došlo k faktické likvidaci územní samosprávy. Ve správě obcí se zavedl tzv. vůdcovský princip a správu obce tak zastával pouze starosta. Stálými zástupci starostů se stali přidělcenci (Beigeordnete). První přidělenec byl podle zákona prvním a stálým zástupcem starosty, zbývající přidělcenci byli stálými zástupci pouze ve svých pracovních oborech (sociální péče, policie, zdravotnictví, školství apod.), starosta však mohl vztáhnout každou z těchto záležitostí na sebe. Další obecní orgán představovali obecní radové obstarávající trvalý kontakt mezi obecní správou a ostatními obyvateli. Jednalo se o nejméně 12 a nejvíce 36 členů a zákon stanovil, ve kterých záležitostech se musí starosta s obecní radou poradit. Kromě obecních radů existovali ještě poradci, kteří vykonávali poradní činnost pro starostu a přidělcence v určitém správním oboru nebo jiné speciální otázce. K obecním orgánům patřila také porada obecních radů a poradců. Starosta je zval v přiměřené lhůtě k poradě a oznámil jim její důvod.

O zajištění vzájemné symbiózy mezi obecní správou a nacistickou stranou se staral zmocněnec NSDAP. Ze zákona požíval značného vlivu na správu obce, aby dohlédl na správnou interpretaci nacistických zájmů ve svěřené obci. Starosta a přidělcenci z povolání vykonávali svůj úřad 12 roků, pokud se jednalo o úřad čestný, krátka se doba na 6 roků.

Činnost obecních úřadů zanikla v roce 1945, kdy byly nahrazeny soustavou národních výborů. V pohraničí navazovaly na obecní úřady místní správní komise jmenované postupně v letech 1945 – 1946.

Pojmenování vsi Velké Dvorce, ležící zhruba 3 kilometry severovýchodně od Přimdy, vychází ze slova dvůr a v tomto významu představuje menší dvůr. Přívlastek „velké“ byl používán teprve od 17. století, kdy došlo ke krajovému rozlišení názvů dvou vsí téhož jména (Dvory, Dvorce), vzdálených od sebe necelé dva kilometry. K dalším českým názvům vsi patřily dvůr pod Přimdou, dvůr poplužní Przindeczky, dvůr poplužní Mayrhof, velký Mayershof, Dvorce (Dvory) velké, Velké Dvorce, k německým Mayerhoff, Meyerhöffen, Groszen Meyerhoff, Mayerhöffen, Meyerhöfen, Gross Mayerhöfen, Meyerhofe, Gross Maierhöfen, Grossmaierhöfen.

První písemná zmínka o vsi Velké Dvorce se pojí s rokem 1548, kdy se po vypořádání dědictví po otci rozdělili bratři Adam, Jindřich, Zdeněk a Jáchym ze Švamberka o pozůstalost tak, že první dva se dělili rovným dílem o panství Přimda a zbývajícím dvěma připadly panství Třebel a vsi u Manětína. Jindřichovi ze Švamberka náležela část přimdského zboží, do které patřily takzvané „dvory“, tehdy ještě nepříliš rozsáhlá a významem malá lokalita nedaleko Přimdy. Právě sem Švamberkové později soustředili svoje sídlo, to když jako zástavní držitelé přimdského panství odmítali investovat vlastní (ale také královské) prostředky do oprav a udržování hradu na Přimdě. Zcela jistě jednali z čiré vypočítavosti, neboť vědomi si příslibu od panovníka, že jim bude panství s hradem prodáno natrvalo, nechávali původní sídlo záměrně pustnout a snižovali tím jeho hodnotu. Do roku 1591

Jindřich ze Švamberka Dvory rozšířil a kompletně přebudoval. Přibyla obytná stavení a zázemí pro sloužící, byl vystaven pivovar, mlýn, pila a zděný ovčín. Po konci švamberské zástavy v roce 1592, přešly dvory opět pod správu královské komory. Přes značnou nelibost původních zástavních držitelů Přimdy, Švamberků, došlo v roce 1596 k rozprodeji přimdského panství mezi několik majitelů. Vdova po Adamovi ze Švamberka, Kryselda z Lobkovic, získala právo na polovinu bývalého panství a mimo jiné zakoupila také Dvory se vším příslušenstvím. V roce 1608 darovala Dvory své vnučce, Kryseldě z Donína. Nová majitelka prodala ještě tentýž rok Dvory bratrům Janovi Šebestiánovi a Jiřímu Petrovi ze Švamberka. Právě v rukách obou bratrů se soustředil majetek tvořící později páteř panství Velké Dvorce, tehdy stále ještě nazývaného Dvory. V roce 1623 prodal syn Jiřího, Jan Bedřich ze Švamberka, Dvory se vším příslušenstvím knížeti Juliovi Jindřichovi Sasko-Lauenburskému, který je v roce 1632 prodal Janovi Filipovi Husmanovi z Namedy a Riolsburgu, majiteli tachovského panství. Vdova po Husmanovi se svými dětmi odprodala v roce 1664 od tachovského panství deset vsí, mezi nimi také Velké Dvorce, které koupil hrabě Jan Václav Kolovrat Novohradský. Tento soubor vsí dal vzniknout panství s názvem Velké Dvorce. Předurčení vsí Velké Dvorce jako sídla tohoto dominia patrně „zapříčinili“ již Švamberské v období, kdy se do zdejšího poplužního dvora přesunuli z chátrajícího hradu na Přimdě.

V majetku hraběcího rodu Kolovratů zůstala ves Velké Dvorce do konce patrimoniální správy v roce 1850, kdy došlo k jejímu osamostatnění.

Majitelem velkostatku Velké Dvorce zůstal rod pánů z Kolovrat do roku 1942, kdy o tento majetek přišel zábořem ze strany Německé říše. Tento stav setrval do roku 1945.

Územní a správní kompetence obecní samosprávy ve Velkých Dvorcích se vztahovaly pouze na obec samotnou.

Do roku 1862 patřily Velké Dvorce pod Krajský úřad v Chebu a současně od roku 1850 pod nově zřízené Okresní hejtmánství v Tachově. Zároveň se vznikem politických okresů vznikly v roce 1850 také okresy soudní. Obec Velké Dvorce se stala součástí nově vzniklého soudního okresu Přimda (zůstala v něm až do roku 1945). Při další reorganizaci správy v roce 1855 byla sloučena politická a soudní správa a vznikl smíšený Okresní úřad Přimda, jehož součástí byla též obec Velké Dvorce. K definitivnímu rozdělení politické a soudní správy došlo v roce 1868, kdy bylo znovu obnoveno Okresní hejtmánství v Tachově. Po připojení okresu Tachov k německé „Třetí říši“ spravoval obec Landrát v Tachově.

V archivním souboru AO Velké Dvorce se dochovalo zanedbatelné množství materiálu vhodného pro rekonstrukci činnosti obecní samosprávy. Přestože se v něm nacházejí knihy se zápisy ze zasedání obecního zastupitelstva (inv. č. 1, 2), prakticky se v nich neobjevují informace týkající se činnosti obecní samosprávy. Především konstatování ilustrují také záznamy o rezignacích hned dvou starostů, respektive zastupitelstev. Totiž v dubnu 1929 podal starosta obce rezignaci s lakonickým udáním důvodu svého rozhodnutí. Uvedl, že jeho rozhodnutí bylo motivováno neutěšenými poměry v obci. K zápisu je připojena krátká poznámka, že žádný ze zastupitelů nechtěl na post starosty kandidovat jako náhradník. Bez jakéhokoliv zápisu proběhla (v dubnu či květnu 1929) volba nového starosty, který však na svůj post okamžitě rezignoval. Tentokrát však ze zápisu nevysvítá, z jakého důvodu tak učinil. Opět bez zápisu či odkazu na průběh voleb byl zvolen nový starosta, který se již výkonu svojí funkce ujal, a to v průběhu května 1929. Je zajímavé, že oba prve rezignující starostové dál působili v řadách zastupitelů. Nedostatek informací o vývoji původce archivního souboru

v této kapitole je zapříčiněn nedostačujícím množstvím relevantních údajů, které lze z dochovaných archiválií extrahovat. Následuje neúplný přehled obecních starostů.

představený obce/starosta	funkce od roku	funkce do roku
Josef Doubek	1906	1908
Karl Reisser	1908	1919
Josef Schüffl	1919	1928
Franz Reisser	1928	1929
Ferdinand Arnold	1929	1929
Josef Loreth	1929	1932
Johann Helgert	1932	1934
Ferdinand Arnold	1934	1945

Poslední starosta v úřadu, Ferdinand Arnold, byl po konci II. světové války v květnu 1945 pověřen výkonem správy obce, dokud v ní nebyla ustavena místní správní komise tvořená českými obyvateli.

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

V zápise o skartaci písemností a dohlídce spisovny MNV Velké Dvorce z 20. listopadu 1953, kterou provedla pracovnice ONV Tachov pověřená výkonem archivní služby, je uvedeno, že došlo ke kontrole všech spisů do roku 1947. Pro uložení do okresního archivu byly vybrány „protokoly schůzí obce“ z let 1906 – 1920 a 1920 – 1932 (dvě knihy), „zápisník jednání úřadu“ s datací 1932 – 1937 (patrně podací protokol), „seznam obyvatel obce“ z let 1939 – 1945 (2 sešity), „hlavní knihy příjmů a výdajů“ s datací 1940 – 1944 (10 sešitů), „stavební plány domů a silnice“ bez datace (1 desky), „seznam požárů“ z let 1925 – 1938 a „spis o založení hasičstva“ bez datace (1 sešit), „smlouva o elektrifikaci obce“ s datací 1942 (1 sešit), „výpočty obecního majetku“ s datací 1942 (svazek spisů/patrně rozpočty), „fond chudobných“ z let 1920 – 1938 (1 kniha), „sčítání ovocných stromů“ s datací 1945 (1 sešit), „spis obchod a živnostenské komory o podnicích v obcích“ s datací 1945 (1 spis) a „zákoník“ s datací 1906 (1 kniha). Do zápisu je navíc připsáno, že do stoupy byly, mimo jiné, vyřazeny německé spisy bez archivní hodnoty, zejména oběžníky úřadu Landráta v Tachově a zásobovací agenda z období okupace. Materiál, určený pro převoz do archivu byl prozatím ponechán v zavřené skřini ve spisovně MNV. Kromě posledních dvou položek z uvedeného seznamu písemností byl do tehdejšího okresního archivu přijat všechen tento materiál. Při inventarizaci došlo k jeho řádné identifikaci, korekci datace a správné interpretaci původních názvů.

Ze zápisu o odborné archivní dohlídce spisovny MNV Velké Dvorce z 26. července 1955 vyplývá, okresní archivář se omezil především na pátrání po německé pamětní knize obce, kterou však nenalezl a nezjistil o ní žádné bližší informace.

V evidenčním listu JAF, zavedeném k 1. říjnu 1958, je vyplněno, že archivní soubor AO Velké Dvorce obsahoval 5 úředních knih z let 1906 – 1938 a 2 kartóny z let 1925 – 1945.

V pozdějším období došlo ke změně počtu evidenčních jednotek, kdy z původních 5 úředních knih zůstaly 3 a ze dvou kartónů jeden. Tato změna se však nedotkla žádné z datací obou druhů evidenčních jednotek. Do rubriky „Tematický popis archivního souboru“ zpracovatel doplnil, že se v něm nacházely Protokol o schůzích obce s datací 1906 – 1932, seznam obyvatel obce, stavební plány domů a silnice, seznam požárů a smlouvy elektrifikace obce, vše bez datace. Veškerý materiál byl do tehdejšího okresního archivu přijat 26. července 1955 pod číslem přírůstku 70.

Při revizi archivního souboru AO Velké Dvorce 10. dubna 2001 byl z něj byl vyčleněn materiál Sboru dobrovolných hasičů Velké Dvorce. Jednalo se o knihu se seznamem požárů z let 1925 – 1938. V návaznosti na předešlé došlo k vytvoření nového archivního souboru s názvem Dobrovolný hasičský spolek Velké Dvorce EL NAD 841.

V průběhu 20., 30. a 40. let 20. století používala obec postupně tři druhy podacích razítek, respektive písemných záznamů. První typ jednoduchého podacího razítka (viz razítko a) byl na spisy natištěn ve velice ojedinělých případech a nebýval vyplněn důsledně (viz razítko b). Razítka používaná ve 30. letech vykazovala známky větší propracovanosti a dělila se do dvou skupin. Bohužel laxní přístup představených obce, co se řádného natištění na písemnosti týče, zcela degradoval jejich význam. Složitější typ razítka (viz razítko c) patrně sloužil k označení „důležité“ korespondence. Ovšem ledabylost v jeho vyplňování (viz razítko d) jím označené písemnosti nijak neodlišovala od běžněji užívaného druhého, „obyčejného“ podacího razítka (viz razítko e), které po vyplnění vypadalo v podstatě totožně (viz razítko f). Ve 40. letech obec na podací razítko rezignovala zcela a na došlé písemnosti byl ručně proveden jednoduchý záznam, který byl tentokrát vyplněn celý (viz razítko g). Z uvedených postřehů evidentně vyplývá, že obec nedodržovala žádný spisový řád, neboť spisy nebyly řazeny tematicky podle skupin, ale pouze chronologicky v rámci jednoho kalendářního roku. Navíc valná většina písemností nebyla razítky označena vůbec a tam, kde se tomu stalo, záleželo čistě na subjektivním rozhodnutí a výběru pověřeného úředníka obce.

Razítko a)

EING. AM
ZL.

Razítko b)

EING. AM	7/5	1920
ZL.		

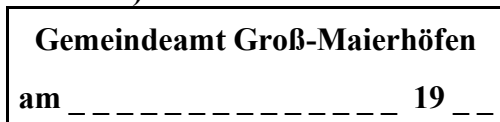
Razítko c)

Gemeindeamt Gross-Maierhöfen pol. Bez. Tachau	
Präs. am _____	19 ____
Zl. _____	Beilag _____

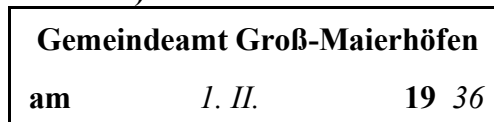
Razítko d)

Gemeindeamt Gross-Maierhöfen pol. Bez. Tachau		
Präs. am	1. VII. 1934	19 ____
Zl. _____	Beilag _____	

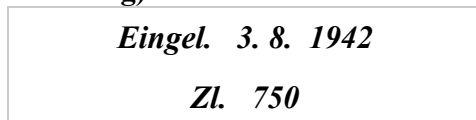
Razítko e)

Razítko f)

Razítko g)

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Při pořádacích pracích v archivním souboru AO Velké Dvorce došlo ke korekci počtu úředních knih, které byly uloženy v kartónu.

Materiál archivního souboru AO Velké Dvorce pochází z let 1871 – 1945. Jedná se o 14 úředních knih, 2 podací protokoly a 1 kartón o celkové metrži 0,20 bm.

Vzhledem k umístění obce v oblasti s převažujícím německým obyvatelstvem je v dochovaných archiváliích užíván německý jazyk.

Archivní soubor byl uspořádán podle metodického návodu pro pořádání archivních souborů obcí.

V archivním souboru se nalézají archiválie I. (inv. č. 1 a 2) a II. kategorie.

Úřední knihy inv. č. 1, 2, 3 vykazují známky opotřebení v důsledku častého používání a nesprávného uložení, navíc byly zasaženy plísni. Plísni byla napadena také inv. č. 8, 9, 10. Podací protokoly inv. č. 4 a 5 se rozpadly z důvodu častého používání.

Při pořádacích pracích v archivním souboru AO Velké Dvorce z něj nebyly vyřazeny žádné multiplikáty a písemnosti nearchivní povahy.

Soupisy inv. č. 6 a 18 sice vznikly po konci II. světové války, ale jejich sestavením byl pověřen bývalý německý starosta obce. Vzhledem k tomu se je zpracovatel rozhodl ponechat v archivním souboru AO Velké Dvorce.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

K badatelsky nejvděčnější a nejvyužívanější části archivního souboru AO Velké Dvorce by mohla patřit složka se stavebními plány domů (inv. č. 14), kde se mimo jiné nachází stavební dokumentace k plánované novostavbě školní budovy, ke které nikdy nedošlo v původním rozsahu. Další významnou část tohoto archivního souboru tvoří soupis obyvatel obce z roku 1945, ve kterém lze nalézt také jména válečných uprchlíků (inv. č. 6).

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky

Archivní soubor uspořádal a pomůcku sestavil Miroslav Vetrák v listopadu 2009 ve Státním okresním archivu Tachov.

V Tachově, 10. května 2010

Miroslav Vetrák

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Adressbuch und Führer für den politischen Bezirk Tachau und Umgebung. Tachau : Verfasser Karl Hlawaty : Schriftleiter in Pilsen, [1914]

Adressbuch für den politischen Bezirk Tachau. Tachau : Herausgegeben von Richard Mayer in Neuzedlisch, [1925]

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida : Verlagsanstalt Albert & Hanselik, s. d.

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1849

Reichsgesetz und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich, 1864

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933

Státní oblastní archiv Plzeň : Průvodce po archivních fondech. Svazek 3. Praha : Archivní správa ministerstva vnitra ČSR, 1976

Übersicht der in Folge a. h. Gutschliessung vom 26. Juni 1849 genehmigten provisorischen Gerichtseintheilung des Kronlandes Böhmen, 1849

II. Literatura

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce : Příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu, *Archivní časopis : zvláštní příloha.* 1999, roč. 49.

PROFOUS, Antonín – SVOBODA, Jan. *Místní jména v Čechách : jejich vznik, původní význam a změny.* Díl IV. S – Ž, Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník království českého.* Praha : Nakladatelství ARGO, 1998.

SCHMIDT, Josef. *Heimatatlas des ehemaligen politischen Bezirkes Tachau – Pfraumberg.* Geretsried : Heimatkundlicher Arbeitskreis der Tachauer in Geretsried und Ehrenheimatkreisbetreuer StR., 1973.

SCHUSTER, Franz. *Tachau – Pfraumberger Heimat.* Ulm/D : Gerhard Hess Verlag, 2000.

Příloha č. 1 – Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
č. p.	číslo popisné
EL	evidenční list
EL JAF	evidenční list Jednotného archivního fondu
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
ev. d.	evidenční
inv. č.	inventární číslo
JAF	jednotný archivní fond
MNV	místní národní výbor
NAD	národní archivní dědictví
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nacionálněsocialistická německá strana dělnická)
ONV	okresní národní výbor
Ř. z.	Říšský zákoník
Sb.	Sbírka
s. d.	sine dato (bez datace)
SOkA	státní okresní archiv
Z. z.	Zemský zákoník

Inventární seznam

Obecní úřad 1850 – 1945

Knihy

Knihy všeobecné správy obce

1	Kniha zápisů ze zasedání obecního výboru a zastupitelstva	1906 – 1920	K 1
2	Kniha zápisů ze zasedání obecního výboru a zastupitelstva	1920 – 1932	K 2
3	Seznam obyvatel obce	1939 – 1945	K 3

Spisový materiál

Registraturní pomůcky

4	Podací protokol	1920 – 1924	R 1
5	Podací protokol	1932 – 1937	R 2

Spisy

Obec a její správa

6	Soupis obyvatelstva a uprchlíků v obci k 14. září 1945	1945	N 1
7	Nařízení došlá od Okresního úřadu v Tachově	1932	N 1
8	Pokyny a nařízení došlá od úřadu Landráta v Tachově	1942 – 1944	N 1
9	Výtahy z protokolu ze zasedání obecního zastupitelstva	1916 – 1920	N 1

Správa obecního majetku

10	Obecní rozpočty	1919 – 1920	N 1
----	-----------------	-------------	-----

Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

11	Policejní odhlášky	1942 – 1945	N 1
12	Schválení úvěru na stavbu okresní silnice povolené Okresní jednatelskou komisí na Přimdě	1920	N 1
13	Smlouva mezi obcí a elektrárenskou společností o zajištění dodávek elektrické energie	1942	N 1
14	Žádosti a udělení povolení ke stavbám a stavebním úpravám včetně plánů pro obec Velké Dvorce (převážná většina stavební dokumentace se týká	[1900] – 1937	N 1

úprav stávajících domů, popřípadě staveb
hospodářských zařízení a budov; č. p. 6, 7, 12, 13,
15, 34 dvůr „Flusárna“, další tři plány bez č. p.,
škola/stavba a přestavba/, kovárna s bucharem,
kovárna, dům pro hasičskou stříkačku)

15	Stavba okresní silnice Pavlíkov – Velké Dvorce, včetně části projektové dokumentace	1920	N 1
----	--	------	-----

Péče o veřejné ústavy a zařízení

16	Dopis od Okresní školní rady v Tachově týkající se nadace zřízené ve prospěch školy v obci	1871	N 1
----	---	------	-----

Spolupůsobení ve státních záležitostech

17	Žádost o zaslání úmrtního zápisu od Okresního soudu na Přimdě	1932	N 1
----	--	------	-----

18	Soupis ovocných stromů	1945	N 1
----	------------------------	------	-----

Účetní materiál

Účetní knihy

19	Hlavní kniha příjmů	1941 – 1942	K 4
20	Hlavní kniha výdajů	1941 – 1942	K 5
21	Hlavní kniha příjmů	1942 – 1943	K 6
22	Hlavní kniha výdajů	1942 – 1943	K 7
23	Hlavní kniha příjmů	1943 – 1944	K 8
24	Hlavní kniha výdajů	1943 – 1944	K 9
25	Hlavní kniha příjmů	1944	K 10
26	Hlavní kniha výdajů	1944	K 11
27	Hlavní kniha obecní pokladny	1940 – 1941	K 12
28	Hlavní kniha obecní pokladny	1941 – 1942	K 13
29	Kniha účtů chudinského fondu	1920 – 1938	K 14

Název archivní pomůcky (archivního souboru):	Archiv obce Velké Dvorce
Značka archivního souboru:	AO Velké Dvorce
Časový rozsah:	1871 – 1945
Počet evidenčních jednotek:	17 (14 úředních knih, 2 podací protokoly, 1 kartón)
Počet inventárních jednotek:	29
Rozsah v bm:	0,20
Stav ke dni:	10. května 2010
Zpracovatel archivního souboru:	Miroslav Vetrák
Zpracovatel archivní pomůcky:	Miroslav Vetrák
Počet stran:	16
Počet exemplářů:	5
Pomůcku schválil:	Mgr. Jan Edl dne 10. 05. 2010 čj. SOAP/090-0309/2010